

Likvideringer

I Hjemmefrontens kamp mot okkupasjonsmakten og de hjemlige nazister måtte mange virkemidler tas i bruk. Regjeringen i London var den overordnede yndighet, men det var ikke alltid at forholdene lå til rette for å søke råd der. Tidsfaktoren og kommunikasjonsproblemer gjorde sitt til at en del saker måtte løses uten at Regjeringens godkjennelse forelå.

En kategori saker som ble underkastet spesiell kontroll, var de såkalte likvidasjoner. I noen tilfeller ble de illegale organisasjoner utsatt for spesielt farlige angivere eller andre personer i okkupantens tjeneste. Det ble da ansett som nødvendig å ta livet av disse, og etter en bestemt prosedyre som innebar godkjennelse fra London, kunne slike oppdrag utføres. Forsvarsminister Hauge skriver i et brev, datert 16. mai 1947, til riksadvokaten at tillatelse til likvidasjon ble i prinsippet kun gitt dersom:

- «1. det forelå beviser for agentvirksomhet eller angiveri som måtte ansees for å være sikre,
- .. det var åpenbar fare for gjentakelse,
3. den fare som truet organisasjonene måtte ansees for å være betydelig og overhengende,
4. eksekusjonen ble ansett for å være det eneste mulige forsvarsmiddel (tilfangetagelse viste seg gjentagne ganger å være direkte livsfarlig og ineffektiv).»

En likvidasjon skulle ikke være en straff, men en sikkerhetsforholdsregel med en innebygd advarsel til fienden. Ikke alltid førte en beslutning om likvidasjon til noe resultat. Det ble blant annet gjort flere mislykte forsøk på å ta livet av Henry Rinnan.

Likvideringen av sjefen for Statspolitiet, Karl A. Marthinsen, i februar 1945 er den mest kjente og omtalte. Hans tilfelle var klart innenfor de fire siterte betingelser, idet han var ansett for å være særlig aktiv og farlig med spesielle evner til å kunne samle den mer desperate del av Nasjonal Samling. Hans naturlige etterfølger, nestkommanderende i Statspolitiet, ble direkte skremt fra å ta stillingen, både ved meldingene «Se skriften på veggen» og «Mene, mene tekel ufarsin», og til slutt ved Gunnar Sønstebys skudd gjennom hans stuevindu. Dette førte til en påtagelig demoralisering i Statspolitiet.

Det nøyaktige antallet likvidasjoner under krigen er vanskelig å fastslå, men et tall på 65 er nevnt. I tillegg kommer trolig et mindre antall utført av grupper som ikke sto direkte under Hjemmefrontens kontroll. Dette gjelder særlig kommunistgrupper. Likvidasjoner var langt mindre utbredt i Norge enn i de fleste andre okkuperte land.

Deltagelse i slike operasjoner var en svært byrdefull oppgave, og flere fikk i ettertid store psykiske problemer.